

سبک زندگی ایرانی – اسلامی، سوژه کمرنگ سریال‌ها و فیلم‌های سینمایی و تلویزیونی

قاب جادویی سیما، آشنا یا غریبه خانه‌ها!؟

■ مهدی ارجمند

وقتی دلیل موفقیت یک فیلم سینمایی یا سریال بسیار زیبا که محبوبیت فراوانی بین مردم دارد را بررسی می‌کنیم در تمام عوامل موفقیت اعم از فیلمنامه قوی، کارگردان با تجربه، بازیگران توانمند، لوکشین مناسب، دیالوگ‌های ماندگار و دلچسب، فیلمبرداری زیبا و... باید به یک نکته دیگر هم اعتراف کرد و آن اینکه این فیلم یا سریال به دلیل پرداختن به موضوع مهمی به نام «مردم» جای خود را در دل مردم به خوبی باز کرده است. در حقیقت می‌توان گفت دلیل موفقیت آن فیلم یا سریال این است که از جنس مردم است و بی تکلف زندگی مردم

■ غفلت از سبک زندگی، اشتباه برخی از کارگردانان

گاهی اوقات شاهد ساخت و پخش فیلم‌های سینمایی یا سریال‌های بسیار ضعیف هستیم که نه تنها دربردارنده و انتقال‌دهنده پیام‌های مناسب و مفید برای مخاطبان خود و عامه جامعه نیست بلکه گاه شاهد تأثیرات منفی اینگونه فیلم‌ها و سریال‌ها در جامعه هستیم.

گسترش طلاق، بالا رفتن سن ازدواج، تشویق به داشتن فرزند کمتر، رفاه بیش از حد، تجملات، داشتن درآمد بالا و راحت، رعایت نکردن احترام والدین، بی‌توجهی به صلح‌چم، چشم و همچشمی، ریخت و پاش و اسراف، ترویج پوشش نامناسب، عادی‌سازی روابط بین زن و مرد نامحرم و... مهم‌ترین نقاط ضعف برخی از فیلم‌ها و سریال‌های داخلی است که متأسفانه خواسته یا ناخواسته سبک زندگی ایرانی- اسلامی را مورد هدف قرار داده‌اند؛ موضوعی که البته مورد انتقاد برخی از بازیگران، کارگردانان، تهیه‌کنندگان، عوامل ساخت و تولید فیلم‌ها و سریال‌ها و برخی از مسئولان سینمایی کشور نیز می‌باشد.

محمد خزاعی تهیه‌کننده و سرمایه‌گذار در چندین فیلم سینمایی و دبیر چندین جشنواره، یکی از این منتقدین است که چندی پیش به انتقاد از عدم توجه به سبک زندگی ایرانی- اسلامی در فیلم‌های سینمایی و سریال‌ها پرداخت و در سخنانی گفت: «۸۰ درصد فیلم‌ها ما سبک زندگی غربی را ترویج می‌کنند.»

وی در این باره در گفت‌وگو با یکی از سایت‌های خبری در داخل کشور گفته است: ۸۰ درصد فیلم‌های سینمایی ایران سبک زندگی غربی را ترویج می‌کنند، در سینمای ایران رد این گفت‌وگو می‌افزاید: متأسفانه هم اکنون مردم بدبیم، مسمومیت فرهنگی قابل درمان نیست. خزاعی در این گفت‌وگو می‌افزاید: متأسفانه هم اکنون جو غالب بر سینمای ایران فضای سیاه‌نمایی است، باید در کنار همه نقدهایی که سینماگر مطرح می‌کند دقت کند که به فضای شادابی و امید مردم لطمه نزند، دشمنان ایران در تلاش هستند تا مردم را ناامید کنند. برخی از سینماگران به‌طور خواسته یا ناخواسته در مسیر سناریوهای دشمنان قرار می‌گیرند، باید مسیر فیلم‌های تولید شده مدیریت شود تا این فضا در سینما بیش از پیش گسترده نشود، زیرا کشورهای خاورمیانه و فارسی‌زبان سینمای ایران را به یک سینمای ارزشی می‌شناسند و نباید بگذاریم این دید تغییر کند، هم‌اکنون سینمای ایران مختص بیان دغدغه‌های یک قشر خاص در شمال تهران شده است و دغدغه‌های مردم دیگر جایگاه کشور در این سینما جایی ندارد، آیا خیانت زن شوهردار یا خیات پدر به دختر دغدغه اصلی مردم کشور است؟

این انتقاده‌ا از سوی برخی دیگر از دست‌اندرکاران سینمایی نیز ادامه دارد و گاه و بیگاه شاهد انتقادات آنها از این نوع فیلم‌سازی‌ها در ایران هستیم. به اعتقاد برخی از دست‌اندرکاران سینما و تلویزیون گاهی اوقات برخی از فیلم‌ها و سریال‌های تلویزیونی به‌جای ساده‌زیستی، مصرف‌گرایی را ترویج می‌کنند.

این همه در حالی است که روانشناسان، کارشناسان رسانه و صاحبزنان علوم ارتباطات بر این اعتقاد هستند که رسانه‌ها، تار و پود نمادین زندگی اجتماعی ما را تشکیل می‌دهد و تأثیر رسندنا ملّی بر مخاطبان و

درک و پذیرش الگوهای رفتاری از این رسانه، واقعیتی انکارناپذیر است.

■ دغدغه‌های رهبر انقلاب

این همه در حالی است که این انتقادات حتی گاه از سوی رهبر انقلاب نیز ایراد شده و ایشان بارها و بارها در طول سخنرانی‌های متعدد خود در فرصت‌های گوناگون خصوصاً در دیدار با هنرمندان و عوامل سینمایی یا مدیران و کارکنان صدا و سیما به این موضوعات اشاره و حتی انتقاداتی نیز به برخی از موضوعات فیلم و سریال‌ها داشته‌اند.

به عنوان مثال، رهبر معظم انقلاب در ۲۳ خرداد سال ۸۵ در سخنانی فرمودند: در زمینه انعکاس آن معارف ارزشی اسلامی که من معتقدم در سینمای ما نشان

زیادی از آنها وجود ندارد.

رهبر معظم انقلاب در این جلسه خطاب به هنرمندان تأکید کردند: «خوب، شما می‌توانید سازنده اخلاق باشید؛ عکسش هم ممکن است. شما می‌توانید در نسل جوان این کشور صبر، امید، شوق، انگیزش، سلامت، نجابت و همه چیزهایی که یک جامعه پیشرفته نیاز دارد، القا کنید. می‌شود هم به جای امید، نومیذی القا کرد؛ می‌شود به جای شوق، رکود القا کرد.»

این انتقاد صریح ایشان نشان‌دهنده این است که ضعف جدی در این حوزه به چشم می‌خورد و اگر چه انتظار این بود که بعد از این تذکر و نقد دلسوزانه از سوی رهبر فرزانه انقلاب، کارگردانان و عوامل تولید و ساخت

«

یکی از مهم‌ترین موضوعاتی که مورد انتقاد در فیلم‌های سینمایی یا سریال‌های تلویزیونی است موضوع تجملات، چشم‌ و همچشمی و اسراف است که به عنوان یک آفت در فیلم‌های سینمایی و سریال‌های تلویزیونی دیده می‌شود. رهبر انقلاب در صحبت‌های خود حتی به انتقاد از تجملات در سریال‌ها پرداخته‌اند و می‌فرمایند: «آیا واقعاً وضع زندگی مردم ما این طوری است؟»

را به تصویر می‌کشد و بر خلاف بسیاری از فیلم‌ها و سریال‌های دیگر با واقعیت‌های موجود در جامعه فاصله ندارد. توجه به «سبک زندگی» و اهمیت دادن به آداب و سنت‌های زیبای ایرانی – اسلامی یکی از مهم‌ترین مشخصه‌های برخی فیلم‌ها و سریال‌ها هستند که توانسته‌اند در خوبی جای خود را در دل مردم باز کنند. رعایت این ظرافت‌کاری‌ها در فیلم به گونه‌ای است که تا سال‌ها بعد از پخش هنوز مردم با آن فیلم سینمایی یا سریال خاطره دارند برای همین است که اگر دوباره آن فیلم یا سریال از تلویزیون پخش شود مردم همچنان مشتاقانه آن فیلم را تماشا می‌کنند. گاهی به فیلم‌های به یادماندنی در سینما و

فیلم‌های سینمایی به سمت انعکاس معارف ارزشی حرکت کنند و این موضوع در سینمای ایران قوی‌تر دنبال شود اما این اتفاق نیفتاد.

شاید برای همین است که مقام معظم رهبری چند سال بعد (سال ۸۹) در یک فرصت دیگر انتقاداتی دلسوزانه می‌کنند و بر ضرورت رعایت خطوط قرمز اخلاقی در فیلم‌ها تأکید کرده و می‌فرمایند: «واقعاً خط قرمزهایی هست که باید رعایت شود. یک جاهایی عبور از برخی از خطوط قرمز اخلاقی- منظوم خطوط قرمز سیاسی هم خیلی نیست؛ عمدتاً انسان‌نگران اخلاق و دین و این چیزهاست- در بعضی از فیلم‌ها و سریال‌ها لزومی ندارد. انسان نگاه می‌کند، می‌بیند این سریال خوش‌ساخت و خوش‌ضمون اگر این زن‌ده را نداشته باشد، هیچ زبانی به این سریال نمی‌رساند؛ از این قبیل هم ما داریم. بعضی از ارتباطات عشقی دختر و پسر که توی فیلم‌ها منعکس می‌شود، بد است، بدآموز است. اینکه شما نوع بر خورد یک زن و مرد را یک عشق غلط را- این عشق‌های مثلث و مربع را- توی فیلم بیابورید، این مضر است؛ این را کاریش نمی‌شود کرد. کاری کنیم که اینها توی فیلم‌ها نیاید.»

دغدغه‌های مقام معظم رهبری نشان می‌دهد آنچه

در سینمای ما و در سریال‌هایی که از تلویزیون پخش می‌شود، مطلوب نیست و سبک زندگی ایرانی- اسلامی

■ سبک زندگی در دانشگاه صدا و سیما

این همه در حالی است که از صدا و سیما در کلام امام(ره) به عنوان دانشگاه یاد شده است و کارشناسان رسانه و علوم ارتباطات بر این اعتقاد هستند که سینما و صدا و سیما می‌توانند تأثیر بسیار زیادی روی فرهنگ مردم داشته باشند به گونه‌ای که تأثیر مستقیم یا غیر مستقیم یک فیلم می‌تواند تا مدت‌ها روی مردم و اقشار مختلف مردم ادامه داشته باشد. در این میان شاید یکی از مهم‌ترین موضوعاتی که مورد انتقاد در فیلم‌های سینمایی یا سریال‌های تلویزیونی است موضوع تجملات، چشم و همچشمی و اسراف است که به عنوان یک آفت در فیلم‌های سینمایی و سریال‌های تلویزیونی دیده می‌شود. رهبر انقلاب در صحبت‌های خود حتی به انتقاد از تجملات در سریال‌ها پرداخته‌اند و می‌فرمایند: «یا واقعاً وضع زندگی مردم ما این طوری است؟»

مقام معظم رهبری در یکی از دیدارهای مدیران صداوسیما با ایشان فرمودند: «زندگی تجملاتی نباید بهیچ‌وجه ترویج شود؛ بلکه باید تخریب شود و نقطه

سبک زندگی

سبک زندگی ۸۸۴۹۴۷۱

سبک‌ارتباطات

رسانه و تأثیر آن در سبک زندگی

تعریف‌های وارونه زندگی در برنامه‌های رسانه‌ای

تلویزیون، سینما، اینترنت، ماهواره و گوشی‌های همراه از مهم‌ترین رسانه‌های تصویری هستند که تأثیر فراوانی بر سبک زندگی افراد داشته‌اند. رسانه تا حدود زیادی در شکل‌گیری نظام فکری افراد مؤثر است و در نهایت، این نظام فکری است که پایه‌های سبک زندگی را مشخص می‌کند. از سوی دیگر رسانه‌ها، به ویژه رسانه‌های تصویری به‌طور مداوم در حال آموزش مثبت و منفی سبک زندگی‌اند و سبک زندگی سوار دی نظیر: طرز تلقی‌ها، ارزش‌ها و شیوه‌های رفتار هستند. در واقع، سبک زندگی به همه مسائلی برمی‌گردد که متن زندگی انسان را شکل می‌دهند (بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۹۱/۷/۲۳). توسعه وسایل ارتباطات جمعی، به ویژه گسترش شبکه‌های ماهواره‌ای، اگرچه به لحاظ اطلاع‌رسانی برای جامعه بشری مفید است، به علت دسترسی آسان و صادر کردن فرهنگ‌های گوناگون و محتوای بی‌قید و بند و بدون حد و مرز برنامه‌های آن، در دهه‌های اخیر، سبک زندگی اجتماعی را در برخی جوامع دگرگون کرده است.

■ رسانه و سبک زندگی

رسانه‌ها بخشی جدایی‌ناپذیر از زندگی مردم شده‌اند. تلویزیون، نه صرفاً عاملی است که زندگی طبیعی انسان‌ها را به خطر اندازد و نه وسیله‌ای است مطلقاً برای پیشبرد اهداف بشر. رسانه‌ها می‌توانند اطلاعات مفیدی از مکان‌ها، شرایط و قوانین گوناگون در اختیار کاربران قرار دهند.

تشویق مردم به حرکت و شرکت در همه‌پرسی‌ها، بزرگ‌ترین فایده رسانه‌ای است و آگاهی از اخبار جهان از دیگر فواید رسانه‌هاست.

می‌توان در رسانه با معرفی بزرگان ادب، علم، دین، هنر و ورزش به ارانه‌الگوهای برای افراد جامعه پرداخت. رسانه‌ها در شرایط کنونی،

بر شیوه‌های زندگی و سلیقه‌های عموم مردم جامعه اثر می‌گذارند و رسانه‌هایی چون تلویزیون و ماهواره بیش از سایر ابزارهای رسانه‌ای، در این تأثیر نقش دارند.

این اثرگذاری نیز به دلیل استفاده اغلب مردم از آنهاست که در قالب برنامه‌های سرگرم‌کننده، وابستگی افراد را نیز به خود بیشتر کرده‌اند.

رسانه‌های جمعی، طی چند دهه گذشته توانسته‌اند بینندگان زیادی را به سوی خود جذب کنند و در نتیجه، موضوع سبک زندگی نیز خواهان‌خواه با آنها پیوندی تنگاتنگ پیدا

“

تأثیرگذاری رسانه‌هایی مانند سینما و تلویزیون بیش از دیگر رسانه‌هاست و این تأثیرگذاری تقریباً یک تأثیرگذاری مستقیم است و جامعه داشته و این رسانه‌هاست، از این رو خروجی این رسانه‌ها می‌تواند تأثیرات بسیار زیادی روی طیف وسیعی از جامعه داشته و این تأثیرگذاری می‌تواند تا مدت‌ها ادامه داشته باشد یا حتی در سال‌های بعد نیز با تکرار پخش آن فیلم یا سریال این تأثیرگذاری دوباره تکرار شود

”

نیز سریال‌های خاطره‌انگیز در تلویزیون همه و همه بیانگر این موضوع است که توجه به سبک زندگی به عنوان یک عنصر مهم توانسته است به موفقیت و ماندگاری آن فیلم یا سریال کمک کند.

البته ناگفته پیداست که تأثیر و رابطه فیلم‌ها و سریال‌ها با سبک زندگی مردم رابطه‌ای دو طرفه است به گونه‌ای که به همان میزان که یک کارگردان می‌تواند در ساخت فیلم خود از عنصر مهمی به نام سبک زندگی بهره بگیرد مردم و بینندگان این فیلم‌ها و سرال‌ها نیز در ضمن تماشای فیلم از آن تأثیر خواهند گرفت و آن اثر روی مخاطب تأثیر می‌گذارد.

“

منفی به حساب بیاید. چرا بیخود تجمل‌گرایی رواج پیدا کند؟ اگر یک نفر دلش می‌خواهد متجمل باشد، ما چرا باید آن را ترویج کنیم؟ توجه کنید که ما به فقیر باید عزت‌نفس و حس ماعت بدهیم و به غنی باید کمک به فکر را بیاموزیم. به‌هر حال در کل زندگی جامعه، باید از زندگی اشرافی و تجملاتی‌الگوسازی نکشیم.»

ایشان تأکید کردند: «همه برنامه‌های ما باید یکدیگر را کمک کنند تا این فکر و این اندیشه در جامعه مطرح شود. ممکن است گاهی ما پیام‌های متناقض بدهیم. مثلاً از یک طرف درباره عدالت اجتماعی برنامه خیلی خوبی تولید می‌کنید، اما از آن طرف در خلال یک برنامه دیگر، عملاً عدالت اجتماعی را نقض می‌کنید! این درست نیست؛ باید آنگت کلی برنامه‌ها یکی باشد و در بین آنها تناقض دیده نشود. در مقوله عدالت اجتماعی فیلم‌ها و سریال‌هایی ساخته می‌شود که غالباً خانه‌های مورد استفاده شخصیت‌های این فیلم‌ها اعیانی و اشرافی است؛ واقعاً وضعیت زندگی مردم ما این طوری است؟ آیا یک زوج جوان یا یک زن و شوهر در چنین خانه‌هایی زندگی می‌کنند؟! این کار چه لزومی دارد؟ سال‌ها قبل بعضی از سریال‌هایی که از سیما پخش می‌شد، هرچند کیفیت آنها مثل سریال‌های الان نبود- عقب‌تر بود- لیکن فضای زندگی در آنها، متواضعانه و در یک خانه معمولی بود، آن طوری خوب است. زندگی را لزوماً نباید اعیانی و اشرافی و متجملانه معرفی کرد. فضای تبلیغی صدا و سیما این‌طوری باشد. البته گاهی در این خصوص هم به ما تذکر می‌دهند و مطالبی می‌گویند. تبلیغات رسانه‌ای و گاهی تبلیغ‌های خیلی پررنگ که مردم را به طرف مصرف‌گرایی سوق می‌دهد، با برنامه‌ای که فرضاً شما ساخته‌اید متصرف‌گرایی را تقویت کنید، عملاً در تناقض است؛ با هم هماهنگ نیست.»

■ قاب جادویی سیما، آشنا یا غریبه خانه‌ها؟

حمیدرضا فاکور، کارشناس رسانه و استاد دانشگاه با اشاره به اینکه رسانه نقش بسیار تأثیرگذاری دارد، می‌افزاید: تأثیرگذاری رسانه‌هایی مانند سینما و تلویزیون پیش از دیگر رسانه‌هاست و این تأثیرگذاری تقریباً یک اثرگذاری مستقیم است و جامعه مخاطب این رسانه بیش از مخاطبان سایر رسانه‌هاست، از این رو خروجی این رسانه‌ها می‌تواند تأثیرات بسیار زیادی روی طیف وسیعی از جامعه داشته و این تأثیرگذاری می‌تواند تا مدت‌ها ادامه داشته باشد یا حتی در سال‌های بعد نیز با تکرار پخش آن فیلم یا سریال این تأثیرگذاری دوباره تکرار شود. این کارشناس رسانه در ادامه با ذکر یک مثال می‌گوید: رسانه‌ای مانند تلویزیون که از آن فیلم سینمایی یا سریال پخش می‌شود در حقیقت گام مانند یک عضو خانواده یا یک مهمان در خانه‌هاست که با اعضای خانواده ارتباط برقرار کرده است.

وی می‌افزاید: به عنوان مثال وقتی کودک شما در منزل تنها باشد و شما برای مدت کوتاهی به بیرون از منزل بروید به کودک خود توصیه می‌کنید که به هیچ‌عنوان در را روی غریبه‌ها باز نکند، به حرف آنها گوش ندهد و غریبه را به منزل راه ندهد، این درحالی است که فرزند شما جلوی تلویزیون مشغول تماشای فیلم و یا سریالی است که دارد با او حرف می‌زند، ارتباط برقرار می‌کند و تأثیر می‌گذارد، بنابراین باید مراقب باشیم که چه نوع فیلم و سریالی مناسب فرزندانمان است. از طرفی نیز سازندگان فیلم و سریال باید به این موضوع توجه کنند که چه نوع فیلم یا سریالی را می‌سازند.

هر نوع لباس و استفاده از انواع آرایش باز گذاشت و با توجه به حس زیبایی‌طلبی در افراد و علاقه به بازیگران مشهور، کم‌کم نوع لباس، سبک آرایش و نوع سخن گفتن بازیگران در خانواده‌ها اثر گذاشت. با توجه به اینکه در سریال‌های ایرانی، زنان فقیر چادری بودند و زنان ثروتمند بدون چادر، تا حدودی این فرهنگ در جامعه ما شکل گرفت که بانوان چادری اغلب فقیرند و با توجه به علاقه مردم به پول و ثروت، تمایل آنها به چادر کمرنگ شد. شبکه‌های ماهواره‌ای به علت گستردگی و آزادی بی‌قید و شرط، دست خود را در نشان دادن هر نوع برنامه ضداخلاقی در قالب سریال‌باز گذاشته و از هم‌گسستن کانون خانواده راه‌دفت گرفته است.

تجمل‌گرایی نیز از فرآورده‌های رسانه در ندبای کنونی است. با تبلیغات و پیام‌های بازرگانی برای انواع کالاها و تکنولوژی پیشرفته، نشان دادن خانه‌های مجلل با دکوراسیون بسیار زیبا و گرانبها و استفاده از ائومبیل‌های گران‌قیمت در اکثر سریال‌های تلویزیونی، این تصور ایجاد می‌شود که زندگی اکثر مردم اینگونه است و تمایل به تجمل‌گرایی نیز در افراد جامعه به‌وجود می‌آید و فرهنگ عمومی را تغییر می‌دهد.

■ زندگی به سبک اینترنت و موبایل

ورود تکنولوژی‌های جدید اطلاعاتی و ارتباطی در سال‌های اخیر تأثیراتی بر نگرش، هویت و سبک زندگی افراد داشته است. بی‌شک اینترنت و موبایل، به مردم به‌ویژه جوانان، این امکان را می‌دهد تا رابطی متفاوت و جدید را تجربه کنند. همین موضوع روابط بین افراد را نسبت به گذشته بسیار متفاوت کرده و سبک زندگی جدیدی را ایجاد کرده و آسیب‌هایی را به وجود آورده است.

■ آمنه‌انحصاری

منابع: پایگاه اطلاع‌رسانی حوزه- مجله پیام زن- خبرگزاری جمهوری اسلامی